

Επισκόπηση
Ανάλυση των εκπαιδευτικών πολιτικών -
Έκδοση 2003

Overview

Education Policy Analysis - 2003 Edition

Greek translation

Οι Επισκοπήσεις αποτελούν μεταφρασμένα αποσπάσματα
δημοσιευμάτων του ΟΟΣΑ και διατίθενται δωρεάν στο Ηλεκτρονικό
Βιβλιοπωλείο του ΟΟΣΑ www.oecd.org/bookshop/
Η Επισκόπηση αυτή δεν είναι επίσημη μετάφραση του ΟΟΣΑ.

ORGANISATION FOR ECONOMIC CO-OPERATION AND DEVELOPMENT

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Σκοπός της σειράς δημοσιευμάτων

Η βελτίωση της ποιότητας της παρεχόμενης εκπαίδευσης αποτελεί βασικό στόχο των πολιτικών στις χώρες του ΟΟΣΑ. Μείζονες εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις λαμβάνουν χώρα σε όλον τον κόσμο ανταποκρινόμενες στο γενικό αίτημα για ευρύτερη πρόσβαση στις ευκαιρίες που προσφέρονται στο πλαίσιο της δια βίου μάθησης. Η «*Ανάλυση των εκπαιδευτικών πολιτικών*» εμπλουτίζει τον προβληματισμό και τη γνώση από αυτήν την πλούσια διεθνή εμπειρία.

Η «*Ανάλυση των εκπαιδευτικών πολιτικών*» εκδόθηκε για πρώτη φορά από τον ΟΟΣΑ το 1996 και συνιστά σκέλος του προγράμματος εργασίας της Επιτροπής Παιδείας του Οργανισμού ανταποκρινόμενο στις πολιτικές προτεραιότητες που θέσπισαν οι Υπουργοί Παιδείας των χωρών του ΟΟΣΑ. Οι κύριες στοχεύσεις της ανάλυσης είναι:

- να βοηθήσει τους διαμορφωτές και τους φορείς της εκπαιδευτικής πολιτικής στη λήψη καλύτερων αποφάσεων αντλώντας από το διεθνές και συγκριτικό έργο
- να διαφωτίσει τους βασικούς προβληματισμούς και τις συνέπειες των πολιτικών, που ανακύπτουν από τις δραστηριότητες των χωρών του ΟΟΣΑ στον τομέα της εκπαίδευσης, από τα διεθνή δεδομένα και δείκτες και από τις σχετικές μελέτες και
- να παρουσιάσει τα αποτελέσματα, τις αναλύσεις και τις συζητήσεις με μια περιεκτική και προσβάσιμη μορφή.

Η «*Ανάλυση των εκπαιδευτικών πολιτικών*» εκπονείται ετησίως.

Επισκόπηση της Έκδοσης 2003

Η Έκδοση 2003 πραγματεύεται τα καίρια ζητήματα καθώς και τις πιο πρόσφατες διεθνείς εξελίξεις στον τομέα της εκπαίδευσης. Συγκεκριμένα εξετάζει:

- τον ορισμό που δίνει κάθε χώρα στους μαθητές με αναπηρίες, με μαθησιακές δυσκολίες και μειονεκτήματα, τις στρατηγικές που ακολουθούνται για την κάλυψη των αναγκών των μαθητών αυτών καθώς και τις συνέπειες που απορρέουν όσον αφορά τις δημόσιες διαβουλεύσεις για την ισότητα και την ένταξη
- τις νέες μεθοδολογίες στον τομέα του επαγγελματικού προσανατολισμού που διευκολύνουν τη δια βίου μάθηση επιτρέποντας τη δια βίου ανάπτυξη δεξιοτήτων διαχείρισης σταδιοδρομίας των νέων και των ενηλίκων
- τις βαθιές αλλαγές που συντελούνται ως προς τους στόχους και τους «πελάτες» της ανώτατης εκπαίδευσης καθώς και τον αντίκτυπο των αλλαγών αυτών στη χρηματοδότηση και στη διοίκηση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης
- τις αναγκαίες δράσεις για τη διασφάλιση της μακροπρόθεσμης αποδοτικότητας και βιωσιμότητας των επενδύσεων του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα στη δια βίου εκπαίδευση των ενηλίκων.

Η Έκδοση 2003 συμπεριλαμβάνει για πρώτη φορά μια συνοπτική παρουσίαση των σημαντικότερων εξελίξεων σε ένα ευρύ φάσμα τομέων που σχετίζονται με την εκπαίδευση στις χώρες του ΟΟΣΑ.

Κεφάλαιο Ι ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΟΤΗΤΑ, ΕΝΤΑΞΗ ΚΑΙ ΙΣΟΤΗΤΑ: ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΑΡΟΧΗ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΣΕ ΑΤΟΜΑ ΜΕ ΕΙΔΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ

Η εξασφάλιση της ισότιμης μέριμνας για τις διαφορετικές ομάδες μαθητών συνιστά πρωταρχικό στοιχείο των πολιτικών για την εκπαίδευση στις χώρες του ΟΟΣΑ. Επίκεντρο της προσπάθειας αυτής είναι η ένταξη, η οποία δύναται να επιφέρει στο μέλλον τη βελτίωση της κοινωνικής συνοχής. Τα εκπαιδευτικά συστήματα αναμένεται να επηρεάσουν τις κοινωνικές αυτές προσδοκίες και οι χώρες έχουν δρομολογήσει ένα ευρύ φάσμα δράσεων που στοχεύουν να συμβάλουν σε αυτές. Το πρώτο κεφάλαιο συμβάλλει στο έργο αυτό αντλώντας από τα διεθνή δεδομένα και την εμπειρία που προκύπτει από προγράμματα που απευθύνονται σε μαθητές με αναπηρίες, μαθησιακές δυσκολίες και μειονεκτήματα. Παράλληλα με την τεκμηρίωση των πολύμορφων δράσεων των χωρών, το κεφάλαιο παρουσιάζει δύο επιχειρήματα: α) ότι η θεώρηση της έννοιας της ισότητας ως δικαίωμα συνεπάγεται ότι, όταν υπάρχει η δυνατότητα, οι μαθητές αυτοί πρέπει να φοιτούν στα συμβατικά, κοινά σχολεία παρά σε ξεχωριστά ιδρύματα και β) ότι οι διάφορες εθνικές στρατηγικές ένταξης των μαθητών με αναπηρίες στα συμβατικά

σχολεία αποτελούν χρήσιμα παραδείγματα για την περαιτέρω ανάπτυξη του διαλόγου όσον αφορά την εκπαιδευτική διαφορετικότητα και ισότητα.

Το κεφάλαιο αναλύει ένα εκτεταμένο φάσμα διεθνών δεδομένων για προγράμματα που απευθύνονται σε μαθητές με αναπηρίες, μαθησιακές δυσκολίες και μειονεκτήματα. Επίσης, επιδιώκει να εντοπίσει τις απαραίτητες προϋποθέσεις για τη δημιουργία σχολείων ένταξης για μαθητές με αναπηρίες αντλώντας από μελέτες σε σχολεία στα οποία οι προσπάθειες ένταξης ήταν επιτυχείς. Τα στοιχεία αυτά, που αντλούνται από 8 χώρες του ΟΟΣΑ, είναι εξίσου σημαντικά όσον αφορά τη βελτίωση της παρεχόμενης εκπαίδευσης στο σύνολο των μαθητών.

Οι χώρες του ΟΟΣΑ έχουν δεσμευθεί να εξασφαλίσουν ότι τα εκπαιδευτικά τους συστήματα είναι ισότιμα για όλους τους μαθητές. Η δέσμευση αυτή απαιτεί την παροχή μέριμνας σε ομάδες με ποικίλες ανάγκες. Σημαντικό σκέλος της προσπάθειας αυτής είναι ο σχεδιασμός προγραμμάτων για μαθητές με αναπηρίες, μαθησιακές δυσκολίες και μειονεκτήματα, τα οποία σέβονται και προστατεύουν τα δικαιώματα των ομάδων αυτών. Οι συνέπειες που απορρέουν ως προς την κατανομή των πόρων δεν είναι ευκρινείς γιατί, για παράδειγμα, πολλοί μαθητές με ειδικές ανάγκες αδυνατούν να παράγουν παρόμοια αποτελέσματα με τους συμμαθητές τους ανεξάρτητα από το ύψος των πόρων που τους διανέμεται. Έτσι, παρόλο που το κεφάλαιο περιλαμβάνει μια εκτεταμένη διεθνή ανάλυση των πόρων που διανέμονται στις διάφορες ομάδες (ταξινομημένων εξίσου ανά φύλο και ηλικία), τα στοιχεία αυτά αποτελούν περισσότερο δείκτες του βαθμού δραστηριοποίησης των χωρών για την εξασφάλιση της ισότητας, παρά δείκτες μέτρησης της προόδου προς ένα αντικειμενικό και σαφώς προσδιορισμένο πρότυπο.

Εντούτοις, βρισκόμαστε σε θέση να εντοπίσουμε μερικές βασικές προϋποθέσεις που επιτρέπουν την προώθηση της διαδικασίας αυτής. Η πρώτη είναι η αναγνώριση της ύπαρξης της διαφορετικότητας και η μέριμνα για αυτήν. Ο αριθμός των μαθητών που φοιτούν σε ειδικά σχολεία, ο οποίος ποικίλει ιδιαίτερα από χώρα σε χώρα, αποτελεί δείκτη της πρώτης αυτής προϋπόθεσης. Στις χώρες όπου είναι υψηλός συνιστά ένδειξη ότι τα κοινά σχολεία απέτυχαν να προσαρμοστούν στη διαφορετικότητα των αναγκών. Ανάμεσα στις άλλες προϋποθέσεις που επισημαίνονται στο τελευταίο μέρος του κεφαλαίου, ορισμένες συνδέονται με το τρόπο λειτουργίας του ίδιου του σχολικού συστήματος, όπως η επιμόρφωση του εκπαιδευτικού προσωπικού και η συνεργασία ανάμεσα στα σχολεία, ενώ άλλες αφορούν τις εξωτερικές σχέσεις όπως η υποχρέωση απόδοσης ευθυνών και η συμμετοχή της τοπικής κοινωνίας. Οι διαφορετικές εθνικές δράσεις που τεκμηριώνονται στο κεφάλαιο αυτό εγείρουν σημαντικά ερωτήματα όσον αφορά στις αποτελεσματικότερες πρακτικές για διαφορετικούς τύπους μαθητών. Παρόλο που οι συντελούμενες μεταρρυθμίσεις στις χώρες του ΟΟΣΑ επιτρέπουν τη ευρύτερη κατανόηση των βέλτιστων τρόπων αντιμετώπισης των ερωτημάτων αυτών, ο δρόμος είναι ακόμα μακρύς.

Κεφάλαιο II ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΣ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ: ΝΕΟΙ ΤΡΟΠΟΙ ΠΡΟΟΔΟΥ

Οι υπεύθυνοι των υπηρεσιών επαγγελματικού προσανατολισμού στις χώρες του ΟΟΣΑ βρίσκονται σήμερα αντιμέτωποι με δύο βασικές προκλήσεις. Συγκεκριμένα, στο πλαίσιο της δια βίου μάθησης και των υφιστάμενων πολιτικών της αγοράς εργασίας υποχρεούνται :

- να παρέχουν υπηρεσίες που αναπτύσσουν τις δεξιότητες διαχείρισης σταδιοδρομίας παρά να βοηθούν τα άτομα να λαμβάνουν άμεσες αποφάσεις, και
- να διευρύνουν στο μέγιστο βαθμό την πρόσβαση των πολιτών στις υπηρεσίες επαγγελματικού προσανατολισμού, επεκτείνοντας την πρόσβαση αυτή σε όλες τις ηλικιακές ομάδες.

Το κεφάλαιο βασιζόμενο σε μια εκτενή επιθεώρηση των υπηρεσιών επαγγελματικού προσανατολισμού που παρέχονται σε 14 χώρες του ΟΟΣΑ, επιχειρηματολογεί υπέρ της σημασίας του επαγγελματικού προσανατολισμού όσον αφορά τη χάραξη δημόσιας πολιτικής και σκιαγραφεί μερικώς από τους τρόπους με τους οποίους οι χώρες του Οργανισμού αντιμετωπίζουν τις δύο αυτές προκλήσεις.

Ο επαγγελματικός προσανατολισμός διαδραματίζει βασικό ρόλο διευκολύνοντας την εύρυθμη λειτουργία των αγορών εργασίας και την επίτευξη των στόχων των εκπαιδευτικών συστημάτων. Επιπλέον, προωθεί το θεσμό της ισότητας. Πρόσφατα στοιχεία επισημαίνουν ότι η κοινωνική κινητικότητα δεν βασίζεται στην απλή απόκτηση γνώσης και δεξιοτήτων αλλά στην κατανόηση των τρόπων χρήσης τους. Στο πλαίσιο αυτό, η αποστολή του επαγγελματικού προσανατολισμού διευρύνεται για να ενσωματωθεί στη δια βίου μάθηση. Ήδη οι υπηρεσίες αρχίζουν να προσαρμόζονται εγκαταλείποντας το παραδοσιακό μοντέλο στο οποίο οι σύμβουλοι καθοδήγησης σταδιοδρομίας, στην πλειοψηφία τους ψυχολόγοι, επέβαλλαν σε συνεντεύξεις μαθητές που ήθελαν να εγκαταλείψουν το σχολείο (βλέπε το Πλαίσιο στο οποίο παρουσιάζονται ορισμένες πρόσφατες εθνικές πρωτοβουλίες).

Μία από τις βασικές προκλήσεις του νέου τύπου υπηρεσιών είναι η στροφή από την παροχή βοήθειας σε μαθητές να επιλέξουν ένα επάγγελμα ή ένα πρόγραμμα σπουδών προς την ευρύτερη καλλιέργεια δεξιοτήτων διαχείρισης της σταδιοδρομίας τους. Όσον αφορά τα σχολεία, η στροφή αυτή συνεπάγεται την ενσωμάτωση του επαγγελματικού προσανατολισμού στο σχολικό πρόγραμμα και τη διάρθρωσή του με τη συνολική καλλιέργεια του μαθητή. Ορισμένες χώρες έχουν ήδη υλοποιήσει την ενσωμάτωση αυτή. Εντούτοις, η επαγγελματική αγωγή παραμένει συγκεντρωμένη προς το τέλος της υποχρεωτικής εκπαίδευσης. Στην ανώτερη δευτεροβάθμια και στην τριτοβάθμια εκπαίδευση οι υπηρεσίες επαγγελματικού προσανατολισμού εστιάζονται στις άμεσες επιλογές παρά στην προσωπική ανάπτυξη και εξέλιξη και στη λήψη αποφάσεων με ευρύτερη βαρύτητα, αν και η κατάσταση αυτή έχει επίσης αρχίσει να αλλάζει σε ορισμένες χώρες.

Η δεύτερη πρόκληση είναι η δια βίου παροχή υπηρεσιών επαγγελματικού προσανατολισμού στους ενήλικες. Η μέριμνα αυτή δεν είναι προς το παρόν επαρκώς αναπτυγμένη και χρησιμοποιείται κυρίως από άνεργους οι οποίοι έχουν πρόσβαση στους δημόσιους φορείς απασχόλησης εργατικού δυναμικού. Μερικές νέες υπηρεσίες συνδέονται με ιδρύματα εκπαίδευσης ενηλίκων, αλλά τα ιδρύματα αυτά δεν είναι πάντα σε θέση να προσφέρουν ποικιλόμορφες και αμερόληπτες υπηρεσίες συμβουλευτικής. Οι προσπάθειες για τη δημιουργία ιδιωτικών φορέων παροχής υπηρεσιών επαγγελματικού προσανατολισμού γνώρισαν μέτρια επιτυχία, και σήμερα η δημόσια μέριμνα στερείται επαρκούς χρηματοδότησης. Έτσι, η παροχή υπηρεσιών καθοδήγησης σταδιοδρομίας για όλους τους ενήλικες παραμένει δύσκολο έργο. Οι υπηρεσίες βασιζόμενες στο Διαδίκτυο ενδέχεται να βοηθήσουν όσον αφορά το πρόβλημα της προσφοράς, όμως δεν μπορούν να αντικαταστήσουν πλήρως την παροχή εξατομικευμένης βοήθειας. Το Πλαίσιο παρουσιάζει μερικά παραδείγματα πρόσφατων εθνικών πρωτοβουλιών.

Πλαίσιο Επαγγελματικός Προσανατολισμός: η καινοτομία στην υπηρεσία της ευρύτερης πρόσβασης

Στην **Αυστραλία** ο εθνικός ηλεκτρονικός κόμβος σταδιοδρομίας (www.myfuture.edu.au/) παρέχει πληροφορίες για προγράμματα εκπαίδευσης και κατάρτισης, για την προσφορά και τη ζήτηση στην αγορά εργασίας σε περιφερειακό επίπεδο, για το περιεχόμενο των επαγγελματιών και για τους πόρους χρηματοδότησης των σπουδών. Οι χρήστες μπορούν να διερευνήσουν τα προσωπικά τους ενδιαφέροντα και προτιμήσεις και να τα συνδέσουν με τις εκπαιδευτικές και επαγγελματικές πληροφορίες. Κατά τους πρώτους εφτά μήνες λειτουργίας του ο κόμβος δέχτηκε 2.5 εκατομμύρια επισκέψεις.

Στην **Αυστρία** τρεις μεγάλες εκδηλώσεις ενημέρωσης σε θέματα σταδιοδρομίας λαμβάνουν χώρα κάθε χρόνο και καλύπτουν τον τομέα επαγγελματικής κατάρτισης, την τριτοβάθμια εκπαίδευση και την εκπαίδευση ενηλίκων. Οι εκδηλώσεις αυτές δέχονται χιλιάδες επισκέπτες, φιλοξενούν εκατοντάδες επαγγελματικές και εμπορικές οργανώσεις, εργοδότες, εργατικά συνδικάτα και εκπαιδευτικά ιδρύματα, και είναι στρατηγικά προσανατολισμένες προς τα εκπαιδευτικά ιδρύματα και το κοινό.

Στον **Καναδά** οι δημόσιες υπηρεσίες απασχόλησης εργατικού δυναμικού αναθέτουν μέρος των υπηρεσιών επαγγελματικού προσανατολισμού σε τοπικές οργανώσεις, οι οποίες θεωρούνται συχνά περισσότερο εξοικειωμένες με τις ανάγκες ιδιαίτερων ομάδων όπως μονογονικές οικογένειες ή αυτόχθονες πληθυσμοί. Μερικές από αυτές τις οργανώσεις εστιάζονται κυρίως σε δραστηριότητες διαχείρισης σταδιοδρομίας οι οποίες περιλαμβάνουν την πληροφόρηση, τη συμβουλευτική και εργαστήρια εύρεσης εργασίας. Άλλες παρέχουν ευρύτερο πεδίο υπηρεσιών στον τομέα της εκπαίδευσης, της κατάρτισης και της τοπικής κοινωνίας. Όμως μόνο μερικές από αυτές είναι στελεχωμένες με επαγγελματίες συμβούλους καθοδήγησης σταδιοδρομίας.

Στην **Ισπανία**, η διεθνής επιχείρηση Altadis εφαρμόζει ένα πρόγραμμα αγωγής σταδιοδρομίας το οποίο στηρίζεται σε μια βάση δεδομένων που περιέχει πληροφορίες για τα προσόντα των υπαλλήλων και περιγραφές των υφιστάμενων θέσεων στην επιχείρηση. Τα άτομα που συμμετέχουν στο πρόγραμμα υποβάλλονται σε τακτικές συνεντεύξεις οι οποίες επιτρέπουν την αξιολόγηση των ικανοτήτων και των προσδοκιών τους σε σχέση με τις μελλοντικές ανάγκες της επιχείρησης. Στο πλαίσιο ενός προγράμματος μείωσης των θέσεων και κατόπιν διαπραγματεύσεων με τα εργατικά συνδικάτα, η Altadis προσφέρει στους υπαλλήλους υπηρεσίες συμβουλευτικής και έχει αναθέσει το έργο αυτό σε μια ειδική εταιρεία παροχής υπηρεσιών επαγγελματικής ανατοποθέτησης. Η εταιρεία αυτή κανονικά απασχολεί διπλωματούχους ψυχολογίας ή οικονομικών για την παροχή των υπηρεσιών αυτών.

Το **Ηνωμένο Βασίλειο** στοχεύοντας στη διεύρυνση της πρόσβασης των ενηλίκων στην εκπαίδευση χρησιμοποιεί την υπηρεσία τηλεφωνικού κέντρου. Η υπηρεσία αυτή ονομάζεται *learnirect* και παρέχει πληροφορίες και εκτενέστερες υπηρεσίες συμβουλευτικής στους καλούντες. Το προσωπικό της υπηρεσίας διαθέτει προσόντα σε ένα από τα τρία επίπεδα, ανάλογα με τη φύση των καθηκόντων, και ανατρέχει σε μια βάση δεδομένων η οποία περιέχει πληροφορίες για περισσότερο από μισό εκατομμύριο προγράμματα εκπαίδευσης και κατάρτισης. Από το 1998, όπου και ιδρύθηκε, έως σήμερα πάνω από τέσσερα εκατομμύρια άτομα έχουν ήδη χρησιμοποιήσει την εθνική αυτή γραμμή παροχής συμβουλών. Η γραμμή βοήθειας λειτουργεί από τις 08.00 π.μ. έως τις 22.00 μ.μ., 365 μέρες το χρόνο.

Κεφάλαιο III ΑΛΛΑΓΕΣ ΣΤΟΝ ΤΡΟΠΟ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΤΗΣ ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Όλες σχεδόν οι κυβερνήσεις των χωρών του ΟΟΣΑ έχουν δρομολογήσει μια σειρά μεταρρυθμίσεων, αναθεώρησης και ανασυγκρότησης των συστημάτων ανώτατης εκπαίδευσης. Οι μεταρρυθμίσεις αυτές ωθούνται από τις βαθιές αλλαγές στους στόχους της ανώτατης εκπαίδευσης και από τις προκλήσεις τις οποίες αντιμετωπίζει η ίδια η τριτοβάθμια εκπαίδευση καθώς και ο χαρακτήρας των θεσμών και των «πελατών» της. Είναι πλέον κατανοητό ότι τα πανεπιστήμια και τα άλλα ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης θα πρέπει να προσαρμοστούν σε ένα πιο σύνθετο περιβάλλον στο οποίο οι προσδοκίες από την ανώτατη εκπαίδευση έχουν αλλάξει ριζικά.

Τι συνεπάγεται η νέα αυτή πραγματικότητα για τον τρόπο διαχείρισης και διοίκησης της ανώτατης εκπαίδευσης; Κατά τον 20ο αιώνα στις περισσότερες χώρες του ΟΟΣΑ, οι κυβερνήσεις ασκούσαν ουσιαστικότερο έλεγχο και επιρροή στον τομέα σε μια προσπάθεια επιδίωξης στόχων όπως η οικονομική ανάπτυξη και η κοινωνική ισότητα. Σήμερα, από τη μια πλευρά, οι κυβερνήσεις ενδιαφέρονται περισσότερο από ποτέ να διασφαλίσουν ότι τα εκπαιδευτικά ιδρύματα συνεισφέρουν στην κάλυψη των οικονομικών και κοινωνικών αναγκών, δεδομένης της σημασίας τους σε κοινωνίες που προσανατολίζονται στη γνώση. Από την άλλη, αναγνωρίζουν ότι ο κεντρικός σχεδιασμός δημιουργίας της γνώσης, της διδασκαλίας και της μάθησης είναι συνήθως ανεπαρκής, και ότι μια ακμάζουσα κοινωνία και οικονομία έχει ανάγκη από θεσμούς που λειτουργούν έως ένα βαθμό ανεξάρτητα, ενώ οι μηχανισμοί της αγοράς είναι συχνά αποτελεσματικότεροι από τους διοικούντες όσον αφορά τη ρύθμιση της προσφοράς και της ζήτησης ποικίλων μορφών μάθησης που παρέχονται σε ποικίλες «ομάδες πελατών».

Είναι εμφανές ότι η ανώτατη εκπαίδευση χαρακτηρίζεται από ορισμένες δύσκολες προκλήσεις όσον αφορά τη διοίκησή της. Εάν η ανώτατη εκπαίδευση αποτελεί πράγματι στρατηγικό μοχλό για την επιδίωξη εθνικών στόχων, δύναται οι κυβερνήσεις να επιτύχουν τους στόχους αυτούς χωρίς να διακυβεύεται η ανεξαρτησία των πανεπιστημίων ή δυναμική τους να τροφοδοτούν τις νέες αγορές;

Το κεφάλαιο αυτό διερευνά τον τρόπο με τον οποίο οι κυβερνήσεις αντιμετωπίζουν το ερώτημα αυτό, καθώς και τον τρόπο με τον οποίο αναζητούν να επιλύσουν μια σειρά συνδεδεμένων θεμάτων που περιστρέφονται γύρω από τη διοίκηση των ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης. Στη διερεύνηση αυτή χρησιμοποιείται ως δείκτης ο βαθμός αυτονομίας των ιδρυμάτων, καθώς και ο βαθμός ελευθερίας που διαθέτουν για να αναπτύξουν τη δυναμική τους σε συνδυασμό με τη διατήρηση ενός συναφούς στο σύνολο του εκπαιδευτικού συστήματος. Συγκεκριμένα αυτό συνεπάγεται τη θεώρηση των εξελισσόμενων μοχλών της διοίκησης σε σχέση με πέντε διαφορετικά στοιχεία της διαχείρισης της ανώτατης εκπαίδευσης:

- πρώτον, το βαθμό ελευθερίας των ιδρυμάτων να διαχειρίζονται τις εσωτερικές τους υποθέσεις,
- δεύτερον, το βαθμό εξάρτησής τους από την κυβερνητική χρηματοδότηση ή τη δυνατότητα άντλησης πόρων από άλλες πηγές,

- τρίτον, τους νέους τρόπους υπαγωγής του ίδιου του ανώτατου εκπαιδευτικού συστήματος στον έλεγχο και τη διασφάλιση ποιότητας,
- τέταρτον, την ενίσχυση της διοίκησης των ιδρυμάτων, και
- πέμπτον, τους νέους ρόλους των πρυτανικών αρχών.

Συνολικά, οι μεταρρυθμίσεις της ανώτατης εκπαίδευσης αφορούσαν στη μεγαλύτερη εστίαση στη θέσπιση στρατηγικής και προτεραιοτήτων και στη μικρότερη παρέμβαση στη διαχείριση του συστήματος σε καθημερινή βάση. Σε μερικές χώρες αυτό οδήγησε μεταξύ άλλων στη σύσταση φορέων για την εποπτεία της ποιότητας της διδασκαλίας και της έρευνας, καθώς και στην εμφάνιση «ενδιάμεσων» και «ρυθμιστικών» οργάνων για την κατανομή των δημόσιων πόρων. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, οι υφιστάμενες πολιτικές φαίνεται να προσανατολίζονται εξίσου στη χάραξη νέων στρατηγικών, οι οποίες διαπνέονται από έννοιες όπως "στρατηγική διαχείριση", "απελευθέρωση" και "απόδοση ευθυνών", όσο και στην άμεση επιρροή της συμπεριφοράς των ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης.

Κεφάλαιο IV ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΒΙΩΣΙΜΗΣ ΕΠΕΝΔΥΣΗΣ ΣΤΗ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ

Η δια βίου μάθηση αποτελεί κύρια στρατηγική ένταξης στην κοινωνία της γνώσης και διασφάλιση της ισότιμης κατανομής των ωφελημάτων. Εντούτοις, η εκπαίδευση των ενηλίκων συνιστά τον αδύναμο κρίκο όσον αφορά στη δια βίου μάθηση. Τα εμπόδια που συνέβαλαν στο μικρό αριθμό ενηλίκων γενικότερα, και μειονεκτούντων ενηλίκων ειδικότερα, που συμμετέχουν στη μάθηση είναι πολλά. Οι μέθοδοι διδασκαλίας δεν είναι πάντα οι κατάλληλες και τα άτομα ενδέχεται να στερούνται των απαραίτητων υπηρεσιών πρόσβασης και στήριξης για την εξισορρόπηση μεταξύ εργασίας, οικογένειας και μάθησης. Το κεφάλαιο αυτό επικεντρώνεται σε ένα ιδιαίτερα κρίσιμο εμπόδιο, στους πόρους, οι οποίοι ενέχουν περιορισμούς σε επίπεδο χρόνου και χρημάτων. Μέχρι σήμερα, οι πόροι που είναι αναγκαίοι για την εκτενέστερη εκπαίδευση των ενηλίκων δεν έχουν αναλυθεί. Οι χώρες του ΟΟΣΑ αντιμετωπίζουν κρίσιμα ερωτήματα για τους τρόπους εύρεσης και διατήρησης των υψηλών επενδύσεων που απαιτούνται για να διασφαλιστεί ότι οι ευκαιρίες μάθησης διατίθενται σε όλους όσους τις αναζητούν και ότι η κοινωνία επενδύει κατά τρόπο οικονομικά επαρκή.

Παρόλο που τα οφέλη από την εκπαίδευση των ενηλίκων δεν είναι δυνατό να εκφραστούν μόνο με χρηματοοικονομικούς όρους, τα οικονομικά κριτήρια είναι εξίσου σημαντικά. Οι ιδιώτες, οι επιχειρήσεις και οι κυβερνήσεις θα επιλέξουν να επενδύσουν περισσότερο στην εκπαίδευση των ενηλίκων, εάν οι επενδύσεις αυτές είναι "οικονομικά βιώσιμες" (τα προβλεπόμενα οφέλη θα πρέπει να είναι επαρκή για να αντισταθμίσουν τα κόστη) και "χρηματοοικονομικά βιώσιμες" (θα πρέπει να υπάρχει τρόπος για να πληρωθούν σήμερα τα οφέλη που δύνανται να προκύψουν στο μακρινό μέλλον). Σε αντίθεση με τις επενδύσεις στην εκπαίδευση των νέων, οι οποίες χαρακτηρίζονται από υψηλό βαθμό βιωσιμότητας ως προς τις δυο έννοιες, η εκπαίδευση των ενηλίκων παρουσιάζει διαφορετική εικόνα.

Το κεφάλαιο αυτό διαφωτίζει πρώτα την οικονομική βιωσιμότητα της εκπαίδευσης των ενηλίκων διεξάγοντας επεξηγηματικούς υπολογισμούς σχετικά με το ποσοστό απόδοσης από τις σπουδές των

ενηλίκων. Τα αποτελέσματα επισημαίνουν ότι, υπό τις επικρατούσες συνθήκες και πολιτικές, οι αποδόσεις παρέχουν μέτρια κίνητρα στα άτομα, και ιδιαίτερα στους εργαζόμενους ενήλικες, για να ακολουθήσουν περαιτέρω δια βίου μάθηση. Η παρέμβαση είναι απαραίτητη για να ελαφρύνει το βάρος των διαφυγόντων κερδών και για να περιοριστεί ο χρόνος σπουδών επιβραβεύοντας τους ενήλικους μαθητές για αυτά που ήδη γνωρίζουν.

Η χρηματοοικονομική βιωσιμότητα της εκπαίδευσης των ενηλίκων βασίζεται σε μηχανισμούς για το διαμερισμό του κόστους ανάμεσα στους ιδιώτες, την κυβέρνηση και τους εργοδότες. Οι κυβερνήσεις θα πρέπει να καλύψουν τα κόστη για τους λιγότερο ευνοημένους και να δημιουργήσουν το πλαίσιο που θα επιτρέψει στα άλλα μέρη να μοιραστούν τα κόστη. Το κεφάλαιο διερευνά τις πρόσφατες πρωτοβουλίες που ανέλαβαν 10 χώρες του ΟΟΣΑ στοχεύοντας στην υλοποίηση της εν λόγω «συγχρηματοδότησης». Οι πρωτοβουλίες αυτές εμφανίζονται να έχουν θετική εξέλιξη, παρόλο που αποδείχτηκε δύσκολο να προσεγγιστούν οι μειονεκτούντες ομάδες οι οποίες χρειάζονται επειγόντως τις νέες ευκαιρίες μάθησης. Εντούτοις, το εύρος των υπό εξέλιξη πρωτοβουλιών δια φωτίζει τους πιθανούς βέλτιστους τρόπους προσέγγισης των ιδιωτών και των επιχειρήσεων.

Παράρτημα ΠΡΟΣΦΑΤΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΙΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΣΤΙΣ ΧΩΡΕΣ ΤΟΥ ΟΟΣΑ

Το Παράρτημα παρουσιάζει υπό τη μορφή περιλήψεων τις κυριότερες εξελίξεις στις εκπαιδευτικές πολιτικές στις χώρες του ΟΟΣΑ. Οι περιλήψεις αυτές, που εκπονήθηκαν εθελοντικά από τις χώρες μέλη, προσφέρουν μια επισκόπηση των κυριότερων πρωτοβουλιών, οι οποίες δύνανται να ενδιαφέρουν το διεθνές κοινό, καθώς και τις πηγές για επιπρόσθετη πληροφόρηση.

Οι περιλήψεις καταδεικνύουν το ευρύ πεδίο των εκπαιδευτικών πολιτικών που χαράσσονται στις χώρες του ΟΟΣΑ. Οι χώρες μέλη τόνισαν τις εξελίξεις εκείνες που εγγράφονται στο πλαίσιο της δια βίου μάθησης και που κυμαίνονται από τη νηπιακή και την προσχολική εκπαίδευση (Αυστρία, Κορέα και Νέα Ζηλανδία) έως την εκπαίδευση των ενηλίκων και την κατάρτιση στο χώρο της εργασίας (Δανία, Φινλανδία και Ισπανία). Δεδομένης της διαφορετικότητας των πρωτοβουλιών αυτών, η κατηγοριοποίησή τους είναι δύσκολη, αν και ορισμένα κοινά θέματα είναι εμφανή.

Πρώτον, σχεδόν όλες οι χώρες επέστησαν την προσοχή στις πολιτικές που στοχεύουν να βελτιώσουν την ποιότητα της μάθησης που παρέχεται κατά την υποχρεωτική εκπαίδευση. Συγκεκριμένα, προσδιόρισαν με μεγαλύτερη ακρίβεια τις βασικές δεξιότητες και γνώσεις που πρέπει να αποκτήσουν οι μαθητές [Βέλγιο (Γαλλική κοινότητα), Γερμανία και Ιαπωνία], ενσωμάτωσαν την εξωτερική αξιολόγηση της μάθησης και της απόδοσης των μαθητών (Ολλανδία, Νορβηγία και Πορτογαλία) και τέλος διεύρυναν τις γνώσεις και τις ικανότητες των εκπαιδευτικών (κυρίως όσον αφορά τη διδασκαλία της ανάγνωσης στις ΗΠΑ). Η υιοθέτηση των πλαισίων που διευκρινίζουν τους στόχους της μάθησης και τις προϋποθέσεις της διαφάνειας αποτέλεσε γενικά μέρος μιας ευρύτερης δέσμης μεταρρυθμίσεων στις οποίες παρέχεται επίσης μέριμνα για τη δημιουργία περισσότερο αυτόνομων σχολείων (Φινλανδία και Ιταλία).

Δεύτερον, οι κοινωνικά μειονεκτούντες ομάδες και η απαλλοτρίωση των μαθητών παραμένουν κύριες πηγές προβληματισμού όπως φαίνεται από τα προγράμματα που στοχεύουν στη μείωση του αριθμού των νέων ατόμων χωρίς προσόντα (Γαλλία και Γερμανία), στη δημιουργία κινήτρων για τους μαθητές (Ηνωμένο Βασίλειο) ή στη μείωση των διαφορών στις παρεχόμενες ευκαιρίες μάθησης σε περιφερειακό επίπεδο (Κορέα).

Τρίτον, οι περισσότερες χώρες έδωσαν ιδιαίτερη έμφαση στη μεταρρύθμιση της ανώτατης εκπαίδευσης. Οι αλλαγές αυτές προσανατολίζονται γενικά στην παραχώρηση μεγαλύτερης αυτονομίας στα εκπαιδευτικά ιδρύματα σε συνδυασμό με μια μεγαλύτερη υποχρέωση απόδοσης ευθυνών ως προς τα αποτελέσματα. Στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η Διακήρυξη της Μπολόνια υπήρξε ουσιαστική ώθηση για τη μεταρρύθμιση της ανώτατης εκπαίδευσης επιδιώκοντας τη δημιουργία ενός κοινού πλαισίου πτυχίων ανώτερης εκπαίδευσης, και μερικές χώρες επέστησαν την προσοχή στις αλλαγές των δομών των ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης (Δανία, Γερμανία, Ολλανδία και Νορβηγία).

Τέλος, η οργάνωση και η διοίκηση του τομέα της εκπαίδευσης υφίσταται ουσιαστικές αλλαγές σε ένα αριθμό χωρών. Ο προσανατολισμός σε μια μεγαλύτερη αυτονομία στη λειτουργία των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και σε μεγαλύτερη συμμετοχή της τοπικής αυτοδιοίκησης σημαίνει ότι οι κεντρικοί φορείς της εκπαίδευσης επεμβαίνουν λιγότερο στην άμεση παροχή της εκπαίδευσης και εστιάζονται περισσότερο στο στρατηγικό σχεδιασμό και την αξιολόγηση των αποτελεσμάτων.

Η Επισκόπηση αυτή είναι η μετάφραση αποσπασμάτων από ένα δημοσίευμα του ΟΟΣΑ, που εκδόθηκε αρχικά στην αγγλική και τη γαλλική γλώσσα με τους ακόλουθους τίτλους:
Education Policy Analysis - 2003 Edition
Analyse des politiques d'éducation - Edition 2003
© 2003, OECD

Τα δημοσιεύματα και οι Επισκοπήσεις του ΟΟΣΑ διατίθενται στο δικτυακό κόμβο www.oecd.org/bookshop/

Πληκτρολογήστε τη λέξη "overview" στο πλαίσιο "Title search" της αρχικής σελίδας του Ηλεκτρονικού Βιβλιοπωλείου ή πληκτρολογήστε τον αγγλικό τίτλο του βιβλίου. (Οι Επισκοπήσεις περιέχουν σύνδεσμο που παραπέμπει στο πρωτότυπο αγγλικό βιβλίο).

Οι Επισκοπήσεις προετοιμάζονται από το τμήμα Δικαιωμάτων και Μεταφράσεων της Διεύθυνσης Δημοσίων Υποθέσεων και Επικοινωνιών του ΟΟΣΑ.
email : rights@oecd.org / Fax: +33 1 45 24 13 91

© OECD, 2003

Η αναπαραγωγή της Επισκόπησης αυτής επιτρέπεται υπό την προϋπόθεση ότι παρατίθεται το δικαίωμα αποκλειστικής εκμετάλλευσης του ΟΟΣΑ καθώς και ο τίτλος της πρωτότυπης έκδοσης.